

národů: *Martin Uher, Jira Němec, Matěj Vlach, Kašpar Bím* /tj. *Böhm* 'Čech'/). Typickým znakem české antroponymie je raná přítomnost jmen cizího původu, zejména německých (*Oldřich, Markvart, Jindřich, Děřich*), která přešla i do příjmení.

Autorka sleduje vývoj českého antroponymického systému v časových etapách. Na rozdíl od četných (zejména starších) prací staly se jí ve vydělení chronologických vrstev kritériem znaky inherentně systémové, jimiž se projevuje vývojově proměnlivý stav české antroponymie. Takové zdůvodnění klasifikačního aspektu vyžaduje důkladnou a podrobnou znalost materie samotné, ale na prvním místě uplatnění obecně onomastických teoretických principů jako základního metodologického východiska. Dobové ohraničení vývojových etap je tedy „jen“ orientující. První etapu (1000–1300) tvoří dva úseky – pračeský (v latinských dokumentech je jen několik jmen slovanského původu) a raně český, kdy staročeská osobní jména představují jednojmennou soustavu. Nové je autorčino zjištění silného podílu jmen cizích. Druhá etapa (1300–1500) dokládá intenzivní nástup dvoujmennosti, převahu světských jmen nad jmény z náboženského prostředí, rozvoj hypokoristik a počátek stabilizujících se oficiálních pojmenování osob, zvl. v městech. Třetí etapa (1500–1786) je typická ustálením neoficiální a nedědičné dvoujmennosti a zvětšující se uplatnění hypokoristik a přezdívek. Na venkově jsou zaznamenávána jména „po chalupě“. Úsek 1786–2010 je zahájen administrativním zavedením oficiální dvoujmennosti patenty Josefa II. a trvá dodnes. Každá etapa je uvedena výstižným popisem dobové češtiny a četnými poukazy na historické, společenské a kulturní okolnosti, které se odrazily ve vývoji antroponymie našich zemí.

Práce J. Pleskalové je vzornou ukázkou jednotné koncepční promyšlenosti. Tento

aspekt konečkonců projevila již ve studii *Tvoření nejstarších českých osobních jmen* (Brno, Masarykova univerzita 1998) i v práci z toponomastiky *Tvoření pomístních jmen na Moravě a ve Slezsku* (Jinočany, H&H 1992). Tato autorčina díla si v české onomastice vydobyla přední místo a ihned našla silnou odezvu. Ve slavistické onomastice právem působí jako modelová. Bezesporu to bude platit i o knize nyníjší.

Třežbaže jde o text odborný, psaný hutně a s přesnými formulacemi, bude jistě svou tematikou zdrojem zajímavých a často překvapivých informací a zaujme i čtenáře z jiných než onomastických oborů.

R. Šrámek

* Jana Pleskalová: *Vývoj vlastních jmen osobních v českých zemích v letech 1000–2000*. Brno 2011. Host/Masarykova univerzita, 204 s.

Ivan Blatný ve vzpomínkách svého bratrance

Brněnský biochemik, profesor Lékařské fakulty Masarykovy univerzity MUDr. Jan Šmarda, DrSc., je bratranec básníka Ivana Blatného (1919–1990). Šmardova matka byla sestra Ivanova otce, předčasně zemřelého spisovatele Lva Blatného (1894–1930). I Blatného maminka zemřela ve velmi mladém věku, takže od třinácti let dohlížela na výchovu budoucího básníka především jeho babička. Jan Šmarda, dlouholetý člen redakční rady našeho časopisu, vydal nyní knihu *Ivan Blatný v mých vzpomínkách**, v níž bilancuje Blatného život a shrnuje své vzpomínky na vzájemné styky. Důležité informace přináší zejména kapitoly, které se zabývají obdobím po Ivanově odchodu do exilu, jeho poutí anglickými léčebnami pro lehčí psychiatrické pacienty, včetně adres těchto ústavů a podmínek,

jaké v nich Blatného čekaly, lékařských diagnóz a okolností úmrtí.

Jan Šmarda nepatřil k těm, kdo se o exulanta Blatného začali zajímat až po listopadu 1989. Svého bratrance navštívil už v roce 1969 a znovu v roce 1978, tentokrát společně s chotí Helenou. Průběžně posílal Blatnému knihy a vše, oč jej Ivan požádal, a v roce 1969 mu dovezl nové vydání sbírky *Melancholické procházky* (1968), ilustrované Jiřím Hadlačem. Velkou zásluhu má Šmarda (spolu s brněnským středoškolským profesorem a básníkem Bařinou) na tom, že se Blatný po dlouhé pauze vrátil k psaní básní a že z této nové tvorby mohly za kritické a ediční spolupráce Antonína Brouška vzniknout dvě úspěšné závěrečné sbírky. Šmardovi udržovali také kontakty se zdravotnicí Frances Meachamovou, která – poté, co se v roce 1977 dověděla, že nedaleko jejího bydliště žije významný český spisovatel – o Blatného obětavě pečovala, archivovala vše, co Blatný napsal, a postarala se o odeslání nových básní Josefu Škvoreckému do Toronta.

Šmardova kniha je rozčleněna do čtrnácti kapitol a má Prolog a Epilog, v němž jsou vyjmenovány publikace a akce spojené s Blatného dílem (z doby po roce 1989). V první kapitole autor až příliš obšírně cituje Blatného dětské literární pokusy, vesměs už známé ze vzpomínky otištěné v knize Ivan Blatný *Texty a dokumenty* (ed. Jiří Trávniček, 1999). Podrobně jsou zmíněny okolnosti Blatného nečekaného odchodu do exilu a kampaň, na níž se vedle tehdejších úředních míst podíleli i Blatného přátelé a kolegové. Poprvé bylo u nás rozhodnutí žít v jiné zemi označeno za vlastizradu a dokonce zločin.

Šmarda není literární vědec, ale dílem Ivana Blatného se zabývá už léta. Mj. uspořádal v roce 2003 knižku *Fragmenty a jiné verše z pozůstalosti*, na níž redakčně spolupracovali Martin Stöhr a Irena

Danielová. Obsahuje dosud netištěné verše nebo úryvky básní z brněnského i „anglického“ období. Je to cenný a s dobrým vkusem vybraný soubor Blatného neznámých veršů. Dva poslední oddíly znovu svědčí o tom, jak intenzivně Blatný na konci života vzpomínal na přátele a známé z dob svého mládí. Závěrečné tvůrčí období, kdy Ivan celé dny popisoval linkované školní sešity svými nápady, asociacemi, útržky vzpomínek a náčty básní, Šmarda ve své vzpomínkové knize velmi výstižně charakterizuje: „Jeho tvorba... časem úplně ztratila pojem básně jako jednotky, ztratila formu verše (včetně verše volného), ztratila nadpisy i členění do odstavců, ztratila rytmus, rým i jazyk: od češtiny přešla do angličtiny i k míšení obou jazyků, až konečně opustila hranice obou a zařazovala verše, respektive sentence ve francouzštině a němčině, příležitostně i v italštině...“

Cenným obohacením knihy je fotografická příloha a zejména přiložené CD, které Jan Šmarda uvádí a moderuje. Jde o záznam rozhovoru s Blatným a především Blatného recitaci vlastních básní. Nahrávka, kterou Šmarda pomocí vypůjčeného kazetového magnetofonu pořídil v roce 1978 v Ipswichi, byla odborně upravena a „vyčištěna“, takže zvuk má vcelku stejnou úroveň jako autorské recitace na deskách přikládaných svého času ke knihám bývalého Klubu přátel poezie. Záznam končí dojemným vzkazem: „Všechny doma pěkně pozdravuji. Ivan.“

V Prologu Šmarda píše, že je s nelibostí svědkem toho, jak jsou Blatného životní osudy i v publikovaných pracích čím dál častěji zatěžovány nesprávnými či nepřesnými a tím matoucími údaji a smyšlenkami, které historickou pravdu o jeho životě „zahalují do té míry, že postupně mizí; tím spíše, že jeho osobnost se stává dokonce předmětem uměleckých kreací prezentujících ji zcela nepřiměřeně“.

K tomu Šmarda nechce mlčet a dospívá k závěru, že je jeho povinností uložit do historie „pravdivé svědectví o mém bratrancu Ivanovi“. Pamětníkům a přátelům, beletristům, literárním historikům či autorům literatury faktu ovšem nelze upírat právo na jejich úhel pohledu. Šmardovo rodinné svědectví je cenné, ale jiní Blatného současníci mohou některé události z Blatného života vidět svými očima a jinak. Jan Šmarda píše většinou o tom, co zažil nebo co se dověděl z korespondence, ale stručně pokrývá i období, kdy se s Blatným nestýkal ani písemně, ani osobně. Mnohé ovšem zůstává stranou jeho zájmu: např. cesta do Francie se skupinou mladých českých a slovenských umělců v létě 1946, žena, s níž se tam Blatný seznámil (narážkou na to je snad zmínka o tom, že posun v psychickém zdraví byl „umocněn zklamáním v lásce“ v Epilogu), okolnosti, za nichž se Blatný hned v roce 1948 dostal do kontaktu s britskými psychiatry aj.

Šmarda je majitelem původního rukopisu sbírky *Stará bydliště* (Blatný ji původně nazval *Být s matkou*), a mohl proto ve své knize upozornit na některé omyly a vynechané básně, strofy nebo verše. U básně *Jména* potvrdil Šmarda podle rukopisu mou emendaci jména *Valentiny*

Penrose, ve všech vydáních (včetně výboru *Petra Krále Domovy*) chybně uváděné jako *Valentine Petorose*. *Valentine Penroseová*, poměrně známá postava západoevropské avantgardy dvacátých a třicátých let, zemřela právě v době, kdy Blatný psal své básně ze sbírky *Stará bydliště*. Výměna názorů o básni *Jména* proběhla původně v roce 2011 ve čtrnáctideníku *Tvar*. Šmarda však nyní vnáší do zmínek o textu básně další omyl, protože píše *Valentin* místo *Valentine*.

Z drobných nepřesností knihy chci upozornit, že Blatného přítelkyně a láska herečka Matysová se jmenovala *Milada*, nikoli *Milena* (s. 36), u data svatby básníkových rodičů si čtenář může vybrat – jednou se uvádí 16. květen, podruhé 6. květen 1918 (s. 9 a 29), na dvou místech došlo k záměně pojmů *bibliofilie* a *bibliografie* (s. 103 a 119). Šmarda ovšem zná křestní jméno *Milady Matysové* a ví, co je *bibliofilie*, jde o písařské nebo tiskové chyby, ale je nutno na to upozornit jako na důkaz dnešního zlovyku – nedbalé nakladatelské korektury. J. Rambousek

* Jan Šmarda: *Ivan Blatný v mých vzpomínkách*, Praha, nakladatelství Galén, 2013. Přiloženo CD *Ivan Blatný recituje své verše*.